

حافظه جهانی و فرآیند آن

ناهد فرضی

آرشیو صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
	مقدمه
2	اهمیت میراث فرهنگی
3	برنامه حافظه جهانی
5	اهداف حافظه جهانی
6	مصادق های حافظه جهانی
7	راهنمای حافظه جهانی
7	فهرست حافظه جهانی
8	مزایای ثبت آثار جهانی
9	معیارهای گزینش آثار
10	آموزش حافظه جهانی
12	آگاهی رسانی حافظه جهانی
13	ثبت اثر
15	

آثار	بررسی	روند
.....
1 5
فرآیند انتخاب آثار و مراحل ثبت آنها در فهرست جهانی
1 6
.....	پیوست
.....
1 9
.....	منابع و مآخذ

مقدمه

حافظه جمعی ملل جهان در حفظ هویت های فرهنگی، برقراری ارتباط میان گذشته و حال، و ترمیم آینده از اهمیت حیاتی برخوردار است. میراث مستند بخش اعظم این حافظه را تشکیل می دهد و تنوع ملل، زبان ها و فرهنگ ها را منعکس می سازد. اما حافظه مذکور، حساس و شکننده است و در پاره ای از موارد، در معرض فراموشی قرار می گیرد. گاهی از اوقات، اسناد ارزشمند و منحصر به فرد و در مواردی، کل موجودی یک کتابخانه و یا بایگانی در اثر حوادث از بین رفته یا می روند. امروزه بخش دیگری از این میراث و حافظه بشری به عللی از جمله فرسودگی، سهل انگاری و یا سایر عوامل طبیعی و یا مصنوعی در شرایطی قرار دارند که هر لحظه احتمال نابودی آنها می رود. یونسکو بنا به مسصولیتش در امر توسعه فرهنگ و حفاظت از میراث مستند جهانی، ضرورت اقدام فوری برای جلوگیری از تخریب بیشتر حافظه مستند جهانی را تشخیص داده و در سال 1992 برنامه «حافظه جهانی» را به منظور حفظ و ترویج میراث مستند جهانی آغاز کرده است.

اهمیت میراث فرهنگی

میراث فرهنگی به آثار مادی و معنوی به جا مانده از گذشته گفته می شود که بر هویت فرهنگی یک جامعه انسانی دلالت دارد و از آن جهت قابل توجه است که در شناخت زندگی گذشتگان مفید و موثر است و برای مطالعه جوامع، اقوام و ملل گوناگون و نیز بازشناسی آثار مادی تمدن ها و سیر تشکیل و تکامل آنها سندی با ارزش به شمار می آید. برای هر ملت، شناخت گذشته برای ساختن آینده ای بر پایه هویت فرهنگی خویش اهمیت می یابد. در حقیقت پویایی و بقای فرهنگی در آینده، نیازمند پیوستگی میان دیروز و امروز و فردای ملت هاست.

امروزه در آغاز هزاره سوم و عصر ارتباطات و جهانی شدن، وجه تمایز ملت ها از یکدیگر هویت فرهنگی است که ریشه در میراث فرهنگی دارد. از این رو، حفظ میراث فرهنگی برای یک ملت، پشتوانه حیات فرهنگی در آینده خواهد بود.

در این میان میراث مستند بخش اعظم میراث فرهنگی را تشکیل می دهد. میراث مکتوب نمایانگر تنوع زبانها، مردم، فرهنگها و تصویری از دنیا و حافظه آن است. حافظه ای پراکنده و شکننده که اگر نه تمام، قسمت عمده ای از آن برای همیشه از بین رفته است. مدارک ارزشمند و اسناد منحصر به فردی از تاریخ و هنرها، علوم و تمدن و در بعضی مواقع حتی، تمام مجموعه کتابخانه ها و آرشیوها در اثر بلایای طبیعی یا بوسیله انسانها برای همیشه نابود شده اند. تعدادی دیگر نیز به علت قدیمی بودن و عدم مراقبت صحیح در وضعی قرار دارند که خطر نابودی هر لحظه آنها را تهدید می کند.

بخش قابل توجهی از میراث مکتوب بشری نیز به سبب اسیدی بودن کاغذها و شکنندگی آنها در برابر گرد و خاک، چرم، پارشمن، فیلم و نوارهای مغناطیسی نیز بر اثر نور، دما، رطوبت و گرد و خاک از بین رفته اند.

سینما نیز در زمانیکه صدمین سالگرد خود را جشن می گیرد، با خطر از دست دادن آثاری که آن را هنر قرن معرفی نموده مورد تهدید است. هزاران کیلومتر فیلم هم اکنون در صورت عدم حفاظت صحیح و مرمت بموقع در حال نابودی هستند.

حوادث نیز مانند عوامل طبیعی دائماً کتابخانه ها و آرشیوها را تهدید می کنند. سیل، آتش سوزی، توفان و زلزله نیز در لیست نابود کننده هایی قرار دارند که

حفاظت و مقابله با آنها جز با اندیشیدن تدابیر امنیتی قبل از وقوع این حوادث امکان پذیر نیست. هر ساله ذخایری گرانبها در اثر آتش سوزی، طوفان، بارندگیهای سنگین و سایر شرایط نامساعد جوی از بین می روند.

بر همین اساس، سازمان علمی - فرهنگی یونسکو در سال **1972**، معاهده ای را در مورد میراث فرهنگی و طبیعی جهان به تصویب رساند. یونسکو در این معاهده چهارچوب های خاصی را برای میراث فرهنگی تعریف می کند. تاکید اصلی این معاهده بر حفظ میراث فرهنگی جهان در برابر خطر است و آسیب هایی است که هم از طرف طبیعت و هم از طرف عوامل انسانی، این ثروت ها را تهدید می کند. طبق اصول این معاهده، برخی از آثار فرهنگی و طبیعی جهان، به دلیل دارا بودن ارزش های استثنایی و منحصر به فرد، متعلق به کل بشریت است و بنابر این دولت ها و همچنین جامعه جهانی باید تلاش بیشتری در راه حفظ آنها به خرج دهند.

بدنبال این معاهده، در سال **1992** نیز، یونسکو برنامه ای خاص برای حفاظت از گنجینه مستند جهانی را با عنوان «**حافظه یا یادمان جهانی**» تدوین و به مورد اجرا گذارد.

یونسکو با ایجاد برنامه حافظه جهانی و حمایت از نسخ خطی، تذهیب ها و نقاشی کتابها، آرشیوها، فیلم های قدیمی، گاه نامه ها و میراث مستند واجد اهمیت شدن آسیب پذیر و در معرض تهدید را وجهه همت خود قرار داده است. آثار مذکور باید دارای ارزش منحصر به فرد جهانی بوده و نهایتاً آسیب پذیر و در معرض تهدید باشند. یونسکو با ثبت این آثار در فهرست مربوطه که در واقع بخشی از میراث مستند بشریت هستند و با کمک دیجیتالی کردن آنها، کشورهای دارنده را در حمایت از آثار ارزشمند کمک می نماید.

تا کنون اقداماتی برای محافظت از ده ها مجموعه آرشیوی، هزاران متر فیلم، میلیونها صفحه نسخه خطی، کتاب و گاهنامه واجد ارزش مذکور از سوی یونسکو صورت گرفته است.

برنامه حافظه جهانی

در 1992 یعنی بیست سال پس از تصویب و آغاز فعالیت عهدنامه حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان، برنامه حافظه جهانی از سوی یونسکو با هدف تدارک شرایط لازم برای اطلاع رسانی و صیانت از آثار مهم علمی، فرهنگی و تاریخی جهان و ثبت جهانی آنها اعلام شد.

این برنامه به عنوان رویکرد جدیدی برای تسهیل در حفظ و نگهداری میراث مستند جهانی با استفاده از فن آوری های مناسب در سطح جهان ارائه کرده است و اساساً طرح آن ناشی از آگاهی روزافزون نسبت به وضع نامطلوب نگهداری میراث مستند در نقاط مختلف جهان و دسترسی به آنها بوده است. جنگ ها و شورش های اجتماعی، تاراج، تجارت غیرقانونی، احای اسناد، نگهدای در اماکن نامناسب و موارد بسیار دیگر، در به خطر افتادن میراث مستند سهمیم بوده اند.

این برنامه دولتها را نسبت به حفاظت از میراث مکتوب آگاه ساخته، از فعالیت سازمانهای حرفه ای، ملی، منطقه ای و بین المللی حمایت کرده و انگیزه های ابتکار را فراهم می سازد.

میراث مستند در این برنامه، علاوه بر دست نوشته ها (آثار خطی) و اسناد ارزشمند نادر که در کتابخانه ها و آرشیوها موجود است، مدارک دیگر را نیز در بر می گیرد به ویژه مواد دیداری - شنیداری، فایل های رایانه ای و حتی آداب و رسوم محلی و سنن شفاهی که شدیداً در معرض زوال و فراموشی قرار دارد. ایجاد فهرست حافظه جهانی نیز پس از آن در اجلاس کمیته مشورتی در پاریس، در 1995 مطرح گردید.

این برنامه در سه سطح ملی، منطقه ای و بین المللی دنبال می شود و مکانیزه را فراهم می کند تا موجودیت مجموعه هایی که به طور خصوصی گردآوری شده اند ضبط و ثبت شوند. تغییرات شرایط در اغلب موارد این معنی را ایجاد می کند که میراث مستند خصوصی به حوزه عمومی وارد شود. اعم از اینکه این میراث در اختیار بخش خصوصی باقی بماند و یا به مالکیت عمومی درآید. به نفع میراث جهانی است که این میراث مستند حفظ شود.

شاخص های کلی برای ثبت آثار در این برنامه شامل موارد ذیل است :

- اثر مبین بار غنی فرهنگی - تاریخی مقطعی از تاریخ کشور یا ارتباطات فرهنگی تاریخی کشور با دیگر جوامع و کشورها باشد.
- اثر متعلق یا در ارتباط با شخصیت های برجسته تاریخی کشور بوده و یا نشانگر گوشه ای از زندگی، فعالیت یا آثار آنان باشد.
- در سطح ملی یا بین المللی «شاخص» یا «مبدا تاریخی» یا «نقطه عطف» در تاریخ انسان یا دست ساخته های او یا «حرکتی فرهنگی - تاریخی» باشد.
- اثر در سطح ملی یا بین المللی حاوی اطلاعات جامعی از تاریخ و معارف انسانی «فرهنگ و تمدن بشری» و «تاریخ علوم و فنون و هنرها» باشد و یا نقش تعیین کننده ای را در این زمینه ها ایفا کند.
- اثر مکمل تعیین کننده ای برای مجموعه اسناد و مدارک فرهنگی تاریخی در یک دوره یا موضوع یا مجموعه باشد.
- نزد عامه مردم و عرف مورد احترام و یا توجه خاص باشد.

اهداف برنامه حافظه جهانی

- طبق اساسنامه تدوین شده، یونسکو وظیفه کمک به حفاظت، افزودن و اشاعه علوم را از طریق نگهداری میراث مکتوب جهانی و دسترس پذیر نمودن آنها تحت عنوان «برنامه حافظه جهانی» عهده دار است. این برنامه چهار هدف تکمیلی با اهمیت یکسان دارد.
- **حفظ و نگهداری :** ایجاد تسهیلات حفاظت و نگهداری از طریق مناسبترین فنون میراث مستند جهان.
 - **دسترسی :** فراهم ساختن امکان دسترسی بدون تبعیض به میراث مستندی که در فهرست حافظه جهانی مورد شناسایی قرار گرفته است، یکی از اهداف اساسی برنامه است. مطلوب این است که دسترسی به این میراث حالت جهانی داشته باشد و برای استفاده کنندگان بدون هزینه باشد.
 - **ترویج برنامه و فرآورده های آن** برای عموم مردم در گسترده ترین سطح ممکن.

- آگاه سازی : ارتقای آگاهی تمام کشورهای جهان از وجود این میراث و اهمیت آن.

مصداق های حافظه جهانی

میراث مستند شامل مواد مختلف و اماکنی است که این میراث در آنها یافت می شود. به طور مثال، هر سند، مجموعه، پایگاه اطلاعاتی، یا آرشیو می تواند میراث مستند محسوب گردد.

طبق این برنامه، هر سند دارای دو جزء است :

- اطلاعاتی که در بر دارد.
 - محملی که اطلاعات مزبور بر آن نقش بسته است.
- اسناد ممکن است صورت های متفاوتی از اطلاعات را در برگیرند یا در محمل های گوناگونی ذخیره شده باشند. به طور مثال :
- مواد متن دار همچون کتاب، روزنامه، پوستر و غیره.
 - مواد غیر متنی مانند نقشه ها، طراحی ها، مواد چاپی و غیره.
 - سینمای سنتی و تصاویر ثابت.
 - اطلاعات الکترونیک از هر نوع شامل شنیداری، ویدئویی، مکتوب و تصاویر ثابت به صورت مشابه و یا در شکل رقومی.

راهبردهای حافظه جهانی

به منظور تحقق اهداف برنامه، چهار راهبرد در نظر گرفته شده است.

1. تشخیص میراث مستند. اولین راهبرد عبارت است از

تشخیص میراث های مستندی که از اهمیت جهانی برخوردارند و ثبت آن ها بر روی فهرست حافظه جهانی این میراث مستند ممکن است در گذشته به نحوی مطلوب حفظ و نگهداری شده باشد و یا اینکه ممکن است نیازمند توجهات فوری باشد.

2. ارتقای آگاهی از نیاز به حفظ و نگهداری میراث مستند. راهبرد دوم

به ارتقای آگاهی در سراسر جهان از اهمیت میراث مستند جهانی و نیاز به حفظ آن می پردازد. این امر به طور خاص در میان ملل و مناطقی که میراث مستند در خطر است با اهمیت است. فعالیت ها، شامل برپایی اردوگاه های ارتقای آگاهی، تبلیغ برنامه و حمایت از برنامه های آموزشی و یادگیری است.

3. حفظ و نگهداری میراث مستند خاص. این راهبرد شامل

تکمیل طرح های حفظ و نگهداری برای میراث مستند خاصی است که قبلاً در فهرست حافظه جهانی قرار گرفته است.

4. دسترسی، فروش و توزیع میراث مستند. میراث مستند

برگزیده از فهرست حافظه جهانی، در شکل های متنوعی برای توزیع و فروش تجاری و غیر تجاری بسته بندی خواهد شد. این کار با همکاری مالکان و متولیان میراث مستند انجام خواهد شد. هدف این راهبرد، هم فراهم ساختن دسترسی گسترده به میراث مستند جهانی و هم ایجاد امکانات مالی است که بتواند برای فعالیت های برنامه از جمله طرح های حفظ و نگهداری به روش توصیف شده در راهبرد سوم، مورد استفاده قرار گیرد.

فهرست حافظه جهانی

این فهرست دربرگیرنده میراث مستندی است که ملاک های برخورداری از اهمیت جهانی را داراست و به نوبه خود سندی است با اهمیت، و همچنین منبع الهام ملل و مناطق برای تعیین هویت محسوب می شود و آنها را تشویق می کند تا میراث مستند خود را حفظ و فهرست کنند.

فهرست حافظه جهانی تمامی میراث مستندی را دربرخواهد داشت که از سوی کمیته مشاوره بین المللی شناسایی شده و از جانب مدیر کل یونسکو در چارچوب مواردی که واجد معیارهای گزینش از لحاظ برخورداری از اهمیت جهانی هستند، به امضاء رسیده باشند.

برای آنکه اثری فرهنگی بتواند در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت برسد، لازم است حداقل با یکی از معیارهای هشت گانه معاهده یونسکو انطباق داشته باشد. به زبان ساده و به طور خلاصه اثر کاندیدای ثبت در این فهرست باید معرف نبوغ یا دست آورد خلاقانه انسان باشد، تبادل ارزش های انسانی را در طول دوره ای خاص از تاریخ نشان دهد، شاهی از سنت های درخشان فرهنگی زنده و یا از میان رفته باشد، به طور مستقیم یا ملموس با سنت ها، عقاید، آثار هنری یا ادبی در ارتباط باشد.

مزایای ثبت آثار جهانی

به واسطه ثبت شدن در فهرست حافظه جهانی، شان یک میراث مستند به نحو قابل ملاحظه ای افزایش می یابد. این ثبت شدن عامل مهمی در ارتقای آگاهی دولت ها، سازمان های غیر دولتی، بنیادها و عموم مردم از اهمیت میراث خود خواهد بود و دریافت اعتبار و بودجه را از دولت ها و حامیان تسهیل می کند.

ثبت یک اثر در فهرست میراث جهانی باعث می شود تا خواه ناخواه توجه بیشتری چه از سوی متخصصان و چه از سوی مردم نسبت به آن جلب شود. در ضمن سازمان یونسکو و سایر سازمان های جهانی مرتبط با میراث مستند نیز کمک های فنی و علمی خود را در صورت نیاز در اختیار کشور صاحب اثر می گذارند. همچنین صندوقی جهت حمایت های مالی از آثار تاریخی ثبت جهانی نیز وجود دارد.

دیگر مزایای ثبت اثر در فهرست جهانی عبارت است از :

- به هر یک از آثاری که توسط یونسکو واجد شرایط شناخته شوند، گواهی بین المللی اعطاء خواهد شد و به عنوان یک ابزار تبلیغاتی دارای کیفیت و اصالت در بازارهای جهانی معرفی می گردند.
- شرکت در Website یونسکو و بازار فروش الکترونیکی آثار.
- حمایت از این آثار جهت ثبت در سازمان مالکیت های معنوی.
- آثار میراث جهانی در بروشورها، کتابها، کاتالوگها و ... یونسکو تبلیغ می شوند.
- علاوه بر مزایای اقتصادی، اثر جهانی امکان بهره گیری از حمایت های جهانی را نیز دارا می شود. همچنین بسیاری از دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی و علمی نسبت به آن اثر حساس شده و ماندگاری آن اثر تبدیل به دغدغه ای برای آنها می شود.

معیارهای گزینش آثار

هر فهرست اعم از جهانی، ملی، یا منطقه ای برای ارزیابی و تعیین اهمیت فرهنگی باید مبنی بر معیارهایی کاملاً تعریف شده باشد. نفوذ و تاثیر بر تاریخ جهان و مرزهای فرهنگ ملی، میزان انعکاس تاریخ جهان در کوتاه مدت یا بلند مدت، سرگذشتنامه های فردی و گروهی که سهم برجسته ای در تاریخ و فرهنگ جهان ایفا کرده اند و یا سهم عمده ای در طرح موضوع مهمی از تاریخ یا فرهنگ جهانی داشته اند، و ویژگی های زیباشناختی یا سبک شناختی و ارزش های معنوی، فرهنگی و اجتماعی، هر یک به تنهایی یا همراه با ملاک های دیگر، می تواند معیاری برای گزینش فهرست ها محسوب شود.

البته معیارهای ارزیابی برای اندازه گیری اهمیت فرهنگی قطعی نبوده و هر گونه ارزیابی نسبی خواهد بود. شایان ذکر است یک اثر برای ثبت در فهرست جهانی، فقط نیازمند برخورداری از یک معیار می باشد ولی به احتمال بیشتر، ارزیابی با چندین معیار انجام می گیرد. معیارهای ارزیابی اثر عبارتند از :

1. نفوذ و تاثیر :

میراث مستندی دارای اهمیت جهانی است که دارای نفوذ و تاثیر بر روی تاریخ جهان باشد و مرزهای یک فرهنگ ملی را در هم نوردد. برای مثال می توان از اثرهای مذهبی و سیاسی که در شکل گیری تاریخ جهان موثر می شوند، نام برد.

2. زمان :

میراث مستندی دارای اهمیت جهانی خواهد بود که به نحوی برجسته دوره ای از تغییر در مسائل جهانی را منعکس کند و یا مشارکت قابل توجهی در شناخت ما از تاریخ جهان در یک زمان خاص مهم داشته باشد. برای مثال، یک میراث مستند می تواند مهم باشد، زیرا که دوره ای از یک انقلاب و یا دوره تماس میان ملل با فرهنگ های متقابل را بازگو می کند و یا اینکه نشانگر درجه بالایی از موفقیت خلاق و یا فنی در یک دوره خاص است.

3. مکان :

میراث مستندی دارای اهمیت جهانی است که حاوی اطلاعات مهم در ارتباط با مکان و یا منطقه ای باشد که سهم مهم و اساسی در تحولات مهم تاریخی و یا فرهنگ جهانی داشته باشد. به طور مثال اماکنی که شاهد تولد نهضت های مذهبی، اجتماعی و سیاسی که تاثیر اساسی بر تاریخ جهان داشته اند.

4. اشخاص :

میراث مستندی دارای اهمیت جهانی است که ارتباط خاص با زندگی و یا آثار یک فرد و گروهی از اشخاص داشته باشد که سهمی برجسته در تاریخ و یا فرهنگ جهانی داشته اند. به طور مثال مواردی که به وسیله فرد و یا گروهی از مردم که تاثیر اساسی روی تاریخ جهان داشته اند خلق شده و یا در خصوص آنها نوشته شده و یا زندگی آنها را مستند ساخته است.

5. موضوع :

میراث مستندی از اهمیت جهانی برخوردار است که به نحوی قابل ملاحظه موضوع مهمی از تاریخ و یا فرهنگ جهانی را مستند سازد. برای مثال تاریخچه را دزیویل که به ردیابی ریشه ملل اروپا و حوادث مهم تاریخ آنها می پردازد.

6. شکل و سبک :

میراث مستندی از اهمیت جهانی برخوردار است که نمونه مهمی از شکل و یا سبک برجسته ای باشد. برای مثال، مواردی که ویژگی های زیبایی یا سبک شناختی را که ارزشی ورای مرزهای یک منطقه و یا یک ملت دارد به نمایش گذارد و یا فن آوری یا رسانه ای را ارائه دهد که ناپدید شده و یا در حال ناپدید شدن است.

7. ارزش اجتماعی :

میراث مستندی ارزش جهانی خواهد داشت که دارای ارزش معنوی، فرهنگی و اجتماعی برجسته که مرزهای یک فرهنگ ملی را در هم می نوردد، باشد. این معیار به طور خاص در خصوص میراث مستندی کاربرد دارد که در ارتباط با یکی از نظام های اعتقادی مهم جهان است.

به طور مثال، یک سند مذهبی و یا سیاسی خاص، ممکن است از نظر شکل و یا محتوا چندان مهم نباشد، اما به رغم آن ممکن است از سوی شمار وسیعی از انسان ها مهم تلقی شود.

8. تمامیت و منحصر به فرد بودن :

دو معیار فرعی می باشند که می توانند اهمیت یک میراث مستند را افزایش دهند، هر چند که به خودی خود برای ایجاد اهمیت کافی نیستند. چنانچه اثر در درجه فوق العاده از تمامیت و کامل بودن و همچنین منحصر به فرد بودن و یا فوق العاده نادر بودن برخوردار باشد، اهمیت میراث مستند افزایش خواهد یافت.

آموزش حافظه جهانی

آموزش نقشی اساسی در ارتقای آگاهی نسبت به میراث مستند جهان خصوصاً از حیث آنکه این میراث در اغلب موارد در معرض خطر است، دارد و می تواند موجب تدوین راهبردهای حفظ و نگهداری مناسب شود.

برنامه آموزشی علاوه بر ذکر مقدمه کلی از برنامه حافظه جهانی بر موارد ذیل می تواند تاکید داشته باشد :

- درک قدر و منزلت اهمیت میراث مستند و اهدافی که میراث می تواند در خدمت آنها باشد و شناخت مسایل فنی و مدیریتی مربوط به حفظ و نگهداری آنها.
- اجراء مراحل فنی و علمی برای حفظ و تکثیر.
- استفاده از فنون مناسب برای ذخیره سازی و بازیافت میراث مستند و محتوی معنوی و فکری آن.
- برگزاری دوره های حفظ و نگهداری برای کتابدارها، بایگان ها، موزه داران و سایر متخصصان که از میراث مستند مراقبت می کنند.
- بکارگیری کارآموز در آماده سازی طرح های مدیریت و یا اقدامات حفظ و نگهداری.
- برپایی دوره ها و سمینارهای خاصی پیرامون شیوه ها، روش ها و فنون تکثیر.
- سطح بالایی از آموزش های علمی و نظری باید به محافظان و تمام کسانی که در تماس با میراث مستند هستند و یا عهده دار مواظبت از آنها هستند، ارائه

- شود. در جایی که این سطح عالی آموزش وجود ندارد، ضروری است که فرصت‌هایی فراهم شود تا افراد ذی ربط در کشور دیگر آموزش ببینند و یا اینکه متخصصانی به کشور اعزام شوند.
- آموزش عمومی از طریق صدا و سیما، مطبوعات و نشریات.
 - آموزش تخصصی در سطح دبستان، دبیرستان و دانشگاه.
 - آموزش حین خدمت به منظور ارتقای دانش کارکنان میراث فرهنگی و کارکنان علاقمند سایر موسسات.
 - انجام پژوهش‌های بنیادی و کاربردی و نیز توسعه ای در زمینه میراث فرهنگی و یافتن علل و عوامل کاهش ارزش میراث فرهنگی و از بین رفتن آنها و ارائه راهکارها و راه حل جهت افزایش ارزش میراث فرهنگی در زندگی جوامع.

آگاهی رسانی حافظه جهانی

- برای افزایش و ارتقای سطح آگاهی مردم و سازمانها نسبت به حافظه جهانی و اهمیت میراث مکتوب می‌توان برنامه‌های ذیل را پیشنهاد نمود:
- موارد تبلیغاتی مانند پوستر و بروشور.
 - نمایشگاه‌ها و نمایش‌ها، به ویژه مواردی که قابل انتقال باشند تا برای محدوده وسیعی از مخاطبان عرضه شوند.
 - قطعات فیلم ویدئویی کوتاه که بتواند در تلویزیون‌های محلی در سراسر جهان پخش شوند. موفقیت قطعات فیلم‌های ویدئویی مستلزم این است که از ویژگی‌های نمایشی و مهیج برخوردار باشد و حالت جلب‌کننده توجه‌ها با ماهیت اطلاع‌رسانی داشته باشد و به تعدادی از زبان‌های مختلف تولید شود.
 - مقالات در روزنامه‌ها، مجلات و انتشارات الکترونیک.
 - تشکیل اتحادهای راهبردی با سایر ارگان‌های مسئول میراث در موزه‌ها، نمایشگاه‌ها، اماکن تاریخی و پارک‌ها.
 - افزایش آگاهی متخصصان، دولت‌ها و سازمان‌های غیردولتی، بنیادهای خصوصی، عمومی و مردم از اهمیت حفظ میراث مستند.

- همکاری لازم با موسسات دولتی و اشخاص در داخل و خارج از کشور در شناسایی و جمع آوری میراث مستند صورت گیرد.
- برقراری همکاری مستمر با اشخاص حقیقی و حقوقی، برای شناسایی، جمع آوری و نگهداری اسنادی که دربرگیرنده بخشی از تاریخ و هویت ملی است، برقرار شود.
- عموم مردم از میراث مستند و اهمیت آنها از طریق رسانه های عمومی آگاه شوند.
- کاتالوگ های موضوعی و نشریاتی در رابطه با موضوع میراث مستند برای استفاده عموم چاپ و انتشار یابد.
- همایش ها و نمایشگاههای عمومی به منظور معرفی میراث مستند در سراسر کشور برگزار شود.
- طراحی سایت حافظه جهانی، ملی و منطقه ای.
- ساخت برنامه هایی درباره میراث فرهنگی از طریق صدا و سیما : این رسانه می تواند مدیریت افکار عمومی را در حوزه مسایل میراث فرهنگی به دست گیرد و گذشته را وارد زندگی امروز مردم کند.
- فراهم ساختن مرکزی برای تبادل دانسته های علمی و تجربه های اعضا.
- فراهم آوردن زمینه گسترش و ارتقای آموزش و مطالعه.
- افزایش سطح آگاهی دولت ها و مسئولان رسانه ها.
- نکته آخر این که جریان شتابان جهانی شدن، اجتناب ناپذیر است، پس باید شرایط تفکر ایده آل و منطقی در جامعه فراهم شود.

ثبت اثر

ثبت در فهرست جهانی یکی از مهمترین وظایف کمیته حافظه جهانی است که شامل فرآیندی طولانی از مراحل قبل از ثبت، مراحل ثبت و مراحل بعد از آن می شود. برای ثبت یک اثر واجد ارزش جهانی باید پنج مرحله طی شود:

- مرحله نخست آن متعلق به انتخاب و آماده سازی فهرست موقت است.
 - تهیه پرونده نامزدی.
 - معرفی، توصیف، دلایل توجیهی برای ثبت، وضعیت حفاظتی، مرمتی و سایر عوامل تاثیرگذار، حفاظت و مدیریت اثر و مستند نگاری مورد توجه قرار گرفته شود.
- پس از طی این مرحله نیز کارشناسان کمیته با بازدید و ارزیابی اثر، پرونده را به صورت رسمی در کمیته مطرح می کنند.

روند بررسی آثار

هر دو سال یکبار دولت ها فرصت دارند تا پرونده یکی از آثار مستند خود را به کمیته «*ûx ã ù y*» یونسکو ارسال کنند. این پرونده ها باید دارای توضیحات کاملی از نظر فنی، تاریخی و سایر موارد مربوط باشد. کارشناسان کمیته حافظه جهانی، پس از دریافت پرونده ها، آنها را بررسی می کنند و در موارد لازم با سفر به کشورهای متقاضی از نزدیک به بررسی آن اثر می پردازند. چنان چه پرونده حداقل معیارهای لازم را داشته باشد باید در انتظار جمع سالیانه کمیته ثبت جهانی بماند تا با حضور نمایندگان دولت ها، رای گیری به عمل آید و به این ترتیب بتواند در فهرست حافظه جهانی ثبت شود.

فرآیند انتخاب آثار و مراحل ثبت آنها در فهرست جهانی

• مراحل نامزد ساختن :

- هر شخص و یا سازمان اعم از سازمان های دولتی و غیردولتی می تواند میراث مستندی را برای فهرست حافظه جهانی نامزد کند.
- موارد نامزدی باید همراه حداقلی از اطلاعات و مطابق با ساختار شکل نامزدی به دبیرخانه کمیته حافظه جهانی تسلیم شود.
- پس از دریافت، دبیرخانه نامزدی اثر را مورد بررسی قرار می دهد؛ و
- الف - اگر آشکار شود که سطح حداقلی از اطلاعات لازم ارائه نشده است، دبیرخانه اطلاعات بیشتری را تقاضا می کند، و
- ب - چنانچه نامزدی از مجرا و یا توسط کمیته ملی و یا منطقه ای انجام نشده باشد، دبیرخانه نسخه ای را برای اظهار نظر و ارسال به کمیته ملی و یا منطقه ای مربوط، البته در صورت وجود، تهیه می کند.
- زمانی که سطوح حداقلی از اطلاعات در دسترس بود و کمیته های ملی و منطقه ای مربوط مورد مشورت قرار گرفتند، نامزدی برای بررسی به کمیته مشاوره بین المللی تسلیم می شود.

• تقاضانامه نامزدی و حداقل اطلاعات مورد نیاز :

- به منظور اتخاذ تصمیم آگاهانه، در خصوص یک نامزدی برای فهرست کمیته، مشاوره بین المللی نیازمند سطح حداقلی از اطلاعات درباره میراث مستند نامزد شده است. حداقل اطلاعات لازم در پیوست قید شده است.
- اگر نامزدی ها بدون حداقل اطلاعات لازم ارائه شود، کمیته مشاوره بین المللی و یا دبیرخانه می تواند تقاضای اطلاعات بیشتر کند. مادامی که چنین اطلاعات تکمیلی در اختیار نباشد، دبیرخانه می تواند هرگونه اقدام بیشتر در خصوص نامزدی را متوقف سازد.

• بررسی و ارزیابی به منظور گزینش :

- کمیته مشاوره بین المللی عهده دار وظیفه ارزیابی نامزدی ها برای فهرست حافظه جهانی با لحاظ معیارهای گزینش برای فهرست می باشد.
- کمیته مشاوره بین المللی تضمین خواهد کرد که تصمیمات برای ثبت در فهرست، با رعایت تخصص، دانش و شناخت کافی، از ارزش های میراث مستند نامزد شده اتخاذ خواهد شد.
- یک عنصر اساسی از مراحل ارزیابی هر مورد نامزد شده، عبارت از ارزیابی کلی آن در قبال میراث مستند مشابه و قابل تطبیق است. فهرست های حافظه ملی و یا منطقه ای در جایی که وجود دارند، باید مبنای اینگونه ارزیابی ها قرار گیرند.
- برای نیل به یک تصمیم، کمیته مشاوره بین المللی می تواند نظرات هر شخص و یا سازمان صاحب تخصص و دانش را درباره ارزش های میراث مستند نامزد شده جویا شود.
- اگر کمیته مشاوره بین المللی تصمیم داشته باشد، ثبت یک میراث مستند را به مدیر کل یونسکو توصیه کند، کمیته ملی و یا منطقه ای (در صورت وجود) و مالک و یا متولی آنرا در جریان امر قرار خواهد داد.

پیوست: فرم نامزدی برای فهرست حافظه جهانی

برای نامزد کردن یک میراث مستند به منظور ثبت در فهرست حافظه جهانی، باید حداقلی از اطلاعات زیر تهیه و ارائه شود.
نامزدی ها و اطلاعات تکمیلی باید به نشانی زیر ارسال شود:

Memory of the world programme
UNESCO PGI
1. rue miollis
757032. Paris
France

• بخش الف : اطلاعات اساسی

1. تعیین هویت و محل استقرار

- 1.1. نام میراث مستند
- 1.2. کشور
- 1.3. ایالت، استان و یا منطقه
- 1.4. نشانی
- 1.5. در صورت وجود، نام سازمان و یا موسسه

2. ʔ ʔ ʔ ʔ

- 2.1. مالک (نام، نشانی و شماره تلفن تماس)
- 2.2. متولی (نام، نشانی و شماره تلفن تماس)
- 2.3. وضعیت حقوقی،
(آ) نوع مالکیت (به طور مثال، عمومی، شراکتی و یا خصوصی)
(ب) جزئیات مقررات و ترتیبات اداری و حقوقی که برای حفاظت از میراث مستند در نظر گرفته شده است.
(ج) میزان قابلیت دسترسی به سند
(د) وضعیت حق مولف
- 2.4. اداره مسئول
(آ) ضروری است جزئیات ساز و کار و یا تشکیلاتی که قبلاً ایجاد شده و یا قرار است تاسیس شود تا مدیریت مناسب میراث مستند تضمین گردد، ارائه شود.

3. تعیین هویت

- 3.1. توصیف و فهرست اموال
- 3.2. جزئیات ثبت و کتابشناسی (فهرست کتابخانه ای)
- 3.3. در صورت امکان، مستندسازی تصویری از میراث (به طور مثال، عکس و یا فیلم ویدئویی از میراث مستند)
- 3.4. تاریخچه
- 3.5. کتاب شناسی
- 3.6. اسامی، مشخصات، نشانی و شماره تلفن تماس با افراد و یا سازمان هایی که دارای دانش تخصصی درباره ارزش ها و زادگاه میراث مستند هستند.

4. ارزیابی بر مبنای معیارهای گزینش

- 4.1. ارزیابی میراث مستند بر مبنای هر یک از معیارهای توصیف شده در مبحث رهنمودهای کلی در حفظ میراث مستند، فصل 4، قسمت 4.
- 4.2. ارزیابی مقایسه ای اسناد، شامل ارزیابی اهمیت یک سری از اسناد، و ارزیابی اهمیت آنها در یک مجموعه خاص و ارزیابی آنها در مقایسه با سایر میراث مستند.
- 4.3. ارزیابی میزان خلوص و صحت.
- 4.4. در صورت امکان، ارزیابی درجه و میزان نادر بودن.

5. مدیریت طرح

6. ă ũ n ũ

- 6.1. جزئیات نظرخواهی درباره نامزد کردن، از (أ) مالک (ب) متولی (ج) در صورت وجود، کمیته ملی و یا منطقه ای حافظه جهانی ذی ربط

7. ٲ ٲ ٲ

- 7.1. نام
- 7.2. نسبت وی با میراث مستند
- 7.3. در صورت وجود، شخصی که باید با او تماس گرفت
- 7.4. نشانی و شماره تلفن کامل

• بخش ب : اطلاعات فرعی و کمکی

برای تصمیم گیری در خصوص به ثبت رساندن یک میراث مستند در فهرست حافظه جهانی، اطلاعات کمکی و فرعی چندان مد نظر قرار نمی گیرند، ولی ضروری است این اطلاعات در پایگاه اطلاعاتی به عنوان اطلاعات اضافی جمع آوری شوند. به روشنی، بخشی از این اطلاعات در اطلاعات طرح مدیریت نیز درج شده اند. ولی مفید است برای اعمال نظرات خاص در نظارت و پیگیری، هر دو نوع اطلاعات را در اختیار داشت.

8. ارزیابی خطرات

- 8.1. ماهیت و قلمرو خطراتی که برای میراث مستند وجود دارد.
 - جو سیاسی - ارائه اطلاعات اختیاری است ؛
 - شرایط محیطی ؛
 - شرایط فیزیکی ؛
 - بودجه مورد نیاز به حفظ و نگهداری ؛
 - دامنه و ماهیت استفاده از میراث ؛

9. ارزیابی حفظ و نگهداری

- 9.1. ارزیابی از حفظ و نگهداری میراث مستند باید شامل ملاحظات زیر باشد :
 - وضعیت فیزیکی فعلی ؛
 - تاریخچه حفظ و نگهداری ؛
 - خط مشی حفظ و نگهداری فعلی در ارتباط با میراث مستند نامزد شده پیشنهادی ؛
 - شخص و یا سازمان مسئول حفظ و نگهداری.